

Н. В. Сакір-Молочко,
аспірант кафедри макроекономіки та державного управління,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

N. Sakir-Molochko,
postgraduate student of Macroeconomics and Public Administration Department,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ANALYSIS OF THE LEVEL OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION

Регіональний економічний розвиток є складним, багатограним та багатоаспектним процесом. Механізм поєднання і взаємодії процесів та явищ, що визначають успішність економічного розвитку регіону є особливим для кожного окремо взятого регіону. Проте високий рівень інвестиційної привабливості регіону є універсальною запорукою ефективного розвитку, в тому числі й економічного розвитку будь-якої адміністративної території. Мета статті полягає у дослідженні та аналізі існуючих моделей визначення інвестиційної привабливості регіонів, у визначенні ключових чинників, що впливають на рівень інвестиційної привабливості регіону та у виявленні взаємозв'язку між рівнем інвестиційної привабливості регіону та обсягом інвестиційних надходжень у даний регіон. Всі дослідження у даній статті проводяться на прикладі Чернігівської області.

Regional economic development is a complex, multifaceted and multidimensional process. The mechanism of the combination and interaction of processes and phenomena that determine the success of economic development is special for each individual region. However, the high level of investment attractiveness of the region is a universal key to effective development, including economic development, of any administrative territory. The purpose of this article is to research the models of the definition of investment attractiveness of regions, to identify the key factors that affect the level of investment attractiveness of the region and to identify the relationship between the level of investment attractiveness of the region and the amount of investment income in the region. All researches in this article are conducted by the example of Chernihiv region.

Ключові слова: регіон, інвестиції, інвестиційна привабливість, економічний розвиток.

Key words: region, investments, investment attraction, economic development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Рівень інвестиційної привабливості регіону може бути визначений на основі багатьох методів та підходів, з використанням різноманітних показників. Низка провідних науковців та організацій розробили власні методи підрахунку рівня інвестиційної привабливості регіонів з використанням показників, які на їх думку, є визначальними у цьому аспекті. У кожному методі сукупність даних показників є унікальною, проте є окремі показники, що є спільними для всіх методів. Визначення рівня інвестиційної привабливості регіону за допомогою використання різноманітних методів та підходів дає можливість побачити можливі перспективи розвитку регіону, проте навіть достатньо високий рівень інвестиційної привабливості адміністративної території не гарантує значного обсягу інвестиційних надходжень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів займаються вітчизняні та зарубіжні науковці: А. Асаул, М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко, Д. Гамалій; а також державні та приватні організації: Державна служба статистики України, Державне агентство з інвестицій та уп-

равління національними проектами України, Київський міжнародний інститут соціології, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, компанія "Омега-Інвест".

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Проведено багато досліджень на предмет доцільності використання тих чи інших показників при підрахунку рівня інвестиційної привабливості регіону, проте недослідженим залишається питання впливу рівня інвестиційної привабливості регіону на обсяг залучених інвестицій, що спостерігається на практиці.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головною метою роботи є виявлення реального впливу рівня інвестиційної привабливості регіону на обсяг залучених інвестицій. Дане дослідження здійснено на прикладі Чернігівської області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Спробу систематизації сукупності показників, за якими науковці та аналітики пропонують визначати рівень інвести-

Таблиця 1. Динаміка основних соціально-економічних показників Чернігівської області

Показник	Рік				
	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість населення, тис. осіб	1135,9	1121,3	1109,7	1098,2	1088,5
Густина населення, чол. на км ²	36	35	35	34	34
Чисельність економічно активного населення у розрахунку на 1 км ²	17,01	16,92	16,8	16,62	16,52
Рівень зайнятості в регіоні, %	58,3	58,3	59,2	59,5	60,1
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	1370	1465	1711	1974	2308
Величина доходів на 1 особу, грн.	2851	2751	3470	4392	4581
Середній рівень заощаджень на душу населення, грн.	2957	3647	4886	3859	3364
Сукупні витрати домогосподарств в середньому за місяць у розрахунку на 1 домогосподарство, грн.	2336,9	2685,82	2973,21	3376,42	3496,86
Роздрібний товарооборот, грн. на 1 душу населення	7376	7492	9069	11503	13384
Обсяг реалізованих послуг, грн. на 1 душу населення	1921	1955	2129	2436	2686
Обсяг науково-технічних робіт на душу населення, грн.	34	36	30	29	30
Кількість спеціалістів, що виконують науково-технічні роботи на 10 тис. чол. економічно активного населення	0,0108	0,0104	0,0105	0,0088	0,0083
Густина залізниць на 1000 км ² території	27	27	27	27	27
Густина автомобільних шляхів із твердим покриттям на 1000 км ² території	226	226	226	227	227
Криміногенна ситуація (кількість злочинів)	7026	8780	9503	9330	8221

ційної привабливості регіону, зробив російський вчений А. Асаул. Автор виділив три групи факторів, що є вагомими для інвестора при визначенні інвестиційної привабливості регіону: фактори, які мають вплив на рівень інвестиційного потенціалу регіону (природно-географічний, трудовий, виробничий, інноваційний, інституціональний, інфраструктурний, фінансовий, споживчий потенціали); фактори, які визначають рівень некомпетентних інвестиційних ризиків (законодавчі, політичні, соціальні, економічні, екологічні та кримінальні ризики); інвестиційна активність (концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, активізація впровадження нових виробничих потужностей, розвиток прямих і портфельних інвестицій).

Державна служба статистики України для визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів бере до уваги наступні показники: інвестиції в основний капітал, у розрахунку на 1 чол. середньорічної чисельності наявного населення; інвестиції у житлове будівництво, в розрахунку на 1 чол. середньорічної чисельності наявного населення; обсяг приватних іноземних інвестицій, у розрахунку на 1 чол. середньорічної чисельності наявного населення; зміна обсягу приватних іноземних інвестицій, у розрахунку на 1 чол. середньорічної кількості наявного населення; густина автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям; обсяг експорту товарів, у розрахунку на 1 чол. середньорічної чисельності наявного населення.

Вітчизняні науковці М. Бутко, С. Зеленський та О. Акименко пропонують виділити фактори (і коло показників, що їх характеризують), які в комплексі цікавлять інвесторів і безпосередньо визначають обсяги інвестиційних надходжень. До таких факторів вони відносять: економіко-географічне положення (його можна оцінити за такими критеріями як близькість регіону до кордонів держави, міра розвитку виробничої інфраструктури, зокрема, наявність транспортних коридорів, прикордонних терміналів, нафто-, газопро-

водів, ЛЕП загальнодержавного значення, близькість до Києва та інших розвинутих промислових центрів України тощо); природно ресурсний потенціал (економічна оцінка мінеральних, земельних, лісових, рекреаційних ресурсів); трудовий потенціал (наявність трудових ресурсів, освітньо-кваліфікаційний рівень трудових ресурсів, вартість робочої сили — середньомісячна номінальна зарплата працівників); економічний потенціал (обсяги ВДВ на душу населення); місткість споживчого ринку (сукупні витрати домогосподарств, роздрібний товарооборот, обсяг реалізованих послуг); інфраструктурний потенціал (густина автомобільних шляхів і залізниць, місткість АТС, вартість основних засобів виробництва, розподіл електроенергії, газу і води); науково-технічний потенціал (кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, обсяг наукових і науково-технічних робіт, обсяг затрат на НДДКР); інвестиційні переваги (наявність вільних економічних зон, територій пільгового інвестування в регіоні); інвестиційні ризики (політичний ризик, економічний ризик, соціальний ризик, екологічний ризик).

Д. Гамалій у своїх наукових працях наводить приклад системи оцінки інвестиційної привабливості регіонів, що була розроблена та використана компанією "Омега-Інвест". У цьому випадку оцінку проводять у формі ранжування регіонів за такими синтетичними (узагальненими) показниками: рівень загальноекономічного розвитку регіонів; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; оцінка демографічної характеристики регіону; рівень розвитку ринкових відносин; рівень екологічних та криміногенних ризиків.

На замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій було підготовлено рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Використана методика розрахунку рейтингу передбачає, що чинники інвестиційних рішень можна поділити на дві великі групи за критерієм незмінності/змінності в часі: жорсткі фактори та м'які фактори. До жорстких факторів належать: географічне розташування області та її площа, природні ресурси, робоча сила, R&D потенціал, розмір ринку; споживчий сек-

Таблиця 2. Динаміка обсягів інвестицій в економіку Чернігівської області

Показник	Рік				
	2008	2009	2010	2011	2012
Інвестиції в основний капітал, млн грн.	3053	1588	1891	2397	2737
Прямі іноземні інвестиції, млн дол США	96,1	103,9	88,8	94,9	100,9

тор, розмір ринку: бізнес-сегмент, інфраструктура. До м'яких факторів відносять декілька підгруп: діловий клімат, правила та процедури, відкритість влади, діловий оптимізм, успішний досвід реалізації інвестиційних проектів.

Не зважаючи на різноманітність підходів та різномірність факторів визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів, можемо виділити ряд компонентів, які визнані вагомими більшістю науковців, аналітиків та організацій. Наведемо динаміку значень цих компонентів за останні 5 років на прикладі Чернігівської області (табл. 1).

З наведених в таблиці даних можна зробити висновок, що ряд показників мають позитивну динаміку, а саме: чисельність економічно активного населення у розрахунку на 1 км², рівень зайнятості в регіоні, середньомісячна номінальна заробітна плата, величина доходів на 1 особу, середній рівень заощаджень на душу населення, сукупні витрати домогосподарств в середньому за місяць у розрахунку на 1 домогосподарство, роздрібний товарооборот на 1 особу, обсяг реалізованих послуг на 1 особу. Проте дані показники носять характер номінальних, а не реальних, тому позитивна динаміка не є однозначною.

Деякі з наведених показників мають негативну динаміку: кількість населення, густота населення, чисельність економічно активного населення у розрахунку на 1 км², обсяг науково-технічних робіт на 1 особу, кількість спеціалістів, що виконують науково-технічні роботи на 10 тис. чол. економічно активного населення, криміногенна ситуація.

Показники густоти залізниць та автомобільних шляхів із твердим покриттям впродовж періоду, що аналізується, залишились незмінними.

Наскільки рівень інвестиційної привабливості регіону впливає на обсяг інвестицій, залучених в економіку адміністративної території, можна виявити, дослідивши динаміку обсягів інвестицій в Чернігівську область за аналогічний період (табл. 2).

Як обсяг інвестицій в основний капітал, так і прямих іноземних інвестицій не мають сталої тенденції до зростання чи до зниження.

Порівнявши узагальнену тенденцію динаміки основних соціально-економічних показників та тенденцію динаміки обсягу інвестицій, можемо зробити висновок, що прямого взаємозв'язку між ними не існує (рис. 3).

Відсутність прямої залежності обсягу інвестицій від інвестиційної привабливості регіону можна пояснити тим, що у даному випадку ми проаналізували лише статистичні показники, не враховуючи показники, які неможливо виразити кількісно.

ВИСНОВКИ

Отже, регіональний економічний розвиток залежить від рівня інвестиційної привабливості регіону, яка може бути визначена кількома методами з урахуванням низки показників. Проте висока інвестиційна привабливість регіону не гарантує високого обсягу інвестицій в регіон.

Література:

1. Асаул А. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов // Региональная экономика. — 2004. — № 2. — С. 53—62.
 2. Бутко М.П. Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М.П. Бутко, С.М. Зеленський, О.Ю. Акименко // Економіка України. Політично-економічний журнал Міністерства економіки України, Міністерства

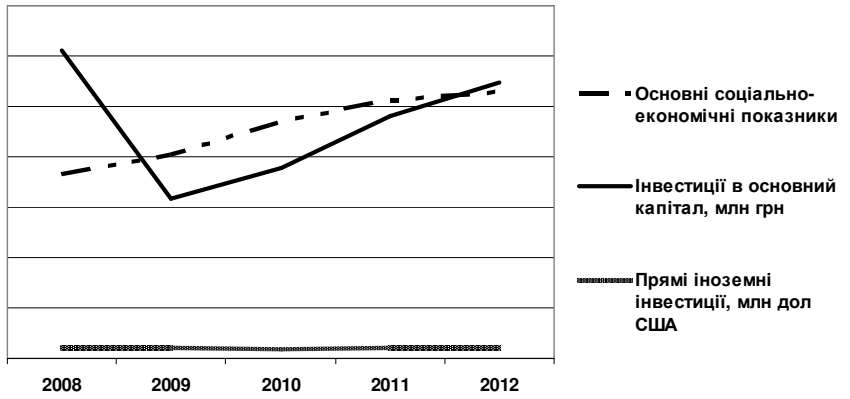

Рис. 1. Залежність обсягу інвестицій від рівня інвестиційної привабливості регіону (на прикладі Чернігівської області)

фінансів України та НАН України. — 2005. — № 11. — С. 30—37.

3. Гамалій Д. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України // Вісник НБУ. — 1998. — № 12. — С. 51—54.

4. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку. Наказ Держкомстату України № 114 від 15 квітня 2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/

5. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. Підготовлено Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. Київ — 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoi_privablivosti_regioniv_.pdf

6. Державна служба статистики України. Статистичний збірник "Регіони України" (2 частини). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References:

1. Asaul, A. (2004), "Systematization of the factors that characterize the investment attractiveness of regions", *Regional'na ekonomika*, vol. 2, pp. 53—62.
 2. Butko, M.P. Zelens'kyj, S.M. Akymenko, O.Yu. (2005), "Modern problems of evaluation of investment attractiveness of the region", *Ekonomika Ukrainy. Politychno-ekonomichnyj zhurnal Ministerstva ekonomiky Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy ta NAN Ukrainy*, vol. 11, pp. 30—37.
 3. Hamalij, D. (1998), "Rating of investment attractiveness of regions of Ukraine", *Visnyk NBU*, vol. 12, pp. 51—54.
 4. State Statistics Service of Ukraine (2003), "Resolution of the State Statistics Service of Ukraine "On approval of the method of calculation of integrated regional economic development indices"", available at: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/ (Accessed 11 February 2014).
 5. The official site of State Agency for Investment and National projects of Ukraine (2013), "Rating of investment attractiveness of regions", available at: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoi_privablivosti_regioniv_.pdf (Accessed 11 February 2014).
 6. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2013), Statistical publication "Regions of Ukraine" (2 parts), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 11 February 2014).

Стаття надійшла до редакції 21.02.2014 р.